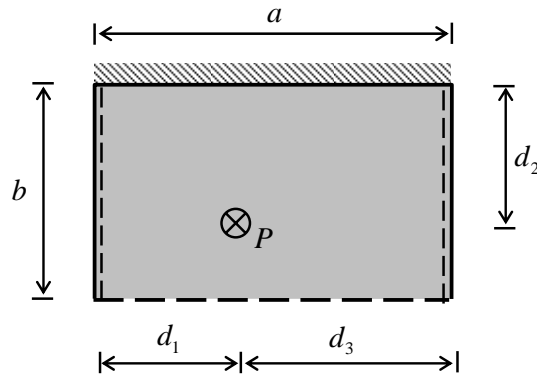

Osa IV: Laattojen myötöviivateoriaa

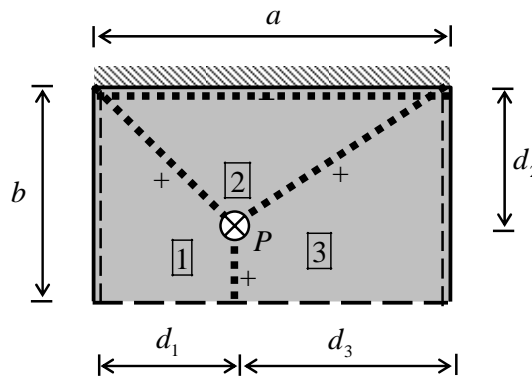
6. Esimerkkejä rajakuorman määrittämisestä ja rajamitoituksesta¹.

Tehtävä 6.1:

Oheista suorakaidelaattaa kuormittaa pistekuorma P kuvan mukaisesti. Sen positiivista myötöviivaa vastaava täysplastinen momentti on m ja negatiivista vastaava m' siten, että $m' = \gamma m$. Määritä rajakuorman lauseke.

Ratkaisu:

$$\omega_1 = \frac{1}{d_1},$$

$$\omega_2 = \frac{1}{d_2},$$

$$\omega_3 = \frac{1}{d_3}.$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$\begin{aligned} -W_{\text{int}} &= m \cdot b \cdot \omega_1 + (m + m')a \cdot \omega_2 + m \cdot b \cdot \omega_3 = m \cdot b \cdot \frac{1}{d_1} + (m + \overbrace{m'}^{\gamma m})a \cdot \frac{1}{d_1} + m \cdot b \cdot \frac{1}{d_3} \\ &= m \left[\frac{b}{d_1} + (1 + \gamma) \frac{a}{d_2} + \frac{b}{d_3} \right] \end{aligned}$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = P \cdot 1$$

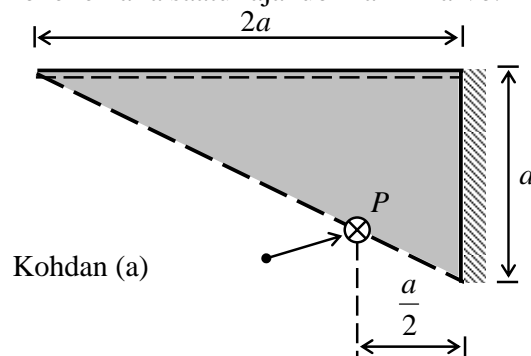
Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \underline{\underline{P_p = m \left[\frac{b}{d_1} + (1 + \gamma) \frac{a}{d_2} + \frac{b}{d_3} \right].}}$$

¹ Luentomonisteessa 2005 on lisää hyviä esimerkkejä tästä aihepiiristä.

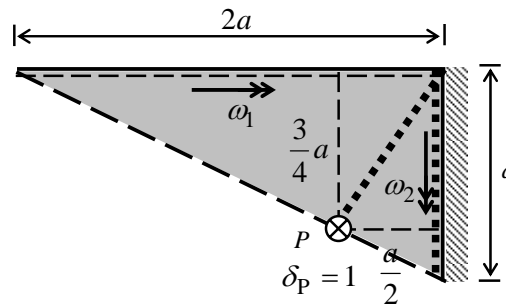
Tehtävä 6.2:

Tarkastellaan oheista suorakulmaisen kolmion muotoista laattaa, jonka toisiaan vastaan kohtisuorista reunoista toinen on vapaasti tuettu ja toinen jäykästi kiinnitetty ja jonka vino reuna on vapaa. Laatan täysplastinen momentti on m . (a) Laatan vapaalla reunalla etäisyydellä $a/2$ jäykästi kiinnitetystä reunasta vaikuttaa pistekuorma P . Määritä laatan rajakuorma P_p . (b) Laatalta vaikuttaa tasainen kuorma q . Määritä laatan rajakuorma q_p . *Ohje:* Ratkaisuksi (b) kohdassa riittää kokeilemalla saatu rajakuorman likiarvo.

Ratkaisu:

(a)

Laatan osien kiertymät:

$$\omega_1 = \frac{1}{3a/4} = \frac{4}{3a}, \quad \omega_2 = \frac{1}{a/2} = \frac{2}{a}.$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$-W_{\text{int}} = m \frac{a}{2} \omega_1 + m \left(a + \frac{3}{4}a \right) \omega_2 = m \frac{a}{2} \cdot \frac{4}{3a} + m \frac{7}{4} a \cdot \frac{2}{a} = \left(\frac{2}{3} + \frac{7}{2} \right) m = \frac{25}{6} m.$$

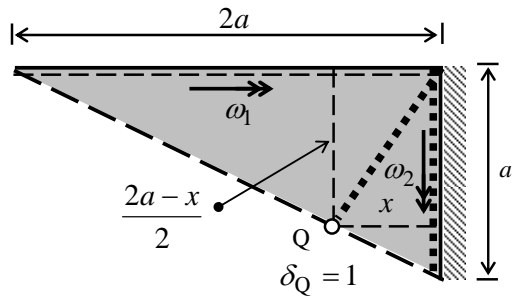
Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = P \delta_P = P \cdot 1 = P.$$

Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \underline{\underline{P_p = \frac{25}{6} m}}.$$

(b)

Laatan osien kiertymät:

$$\omega_1 = \frac{1}{(2a-x)/2} = \frac{2}{2a-x}, \quad \omega_2 = \frac{1}{x}.$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$-W_{\text{int}} = mx\omega_1 + m\left(a + \frac{2a-x}{2}\right)\omega_2 = mx \cdot \frac{2}{2a-x} + m \frac{4a-x}{2} \cdot \frac{1}{x} = \left(\frac{2x}{2a-x} + \frac{4a-x}{2x}\right)m.$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = qV_q = q \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2} a \cdot 2a \cdot 1 = \frac{1}{3} qa^2.$$

Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow q = \frac{3}{a^2} \left(\frac{2x}{2a-x} + \frac{4a-x}{2x}\right)m = 3\left(\frac{2x}{2a-x} + \frac{4a-x}{2x}\right)\frac{m}{a^2}.$$

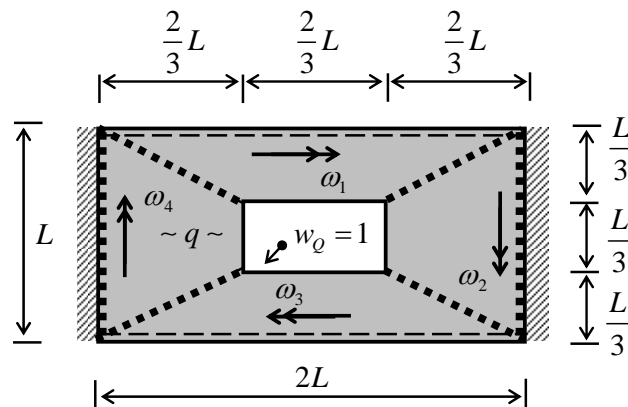
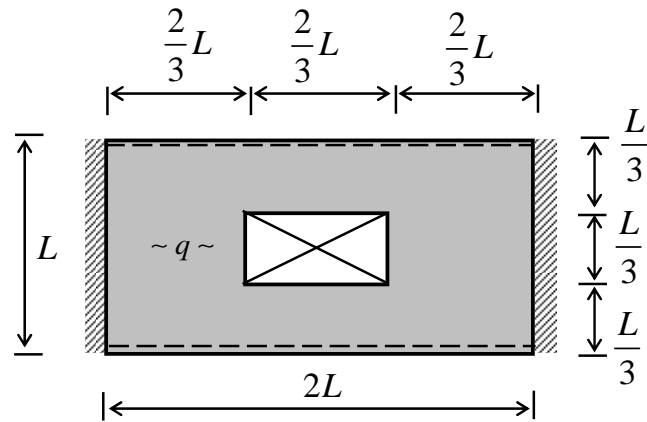
Kokeilu:

x/a	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0
qa^2/m	12,5	11,1	10,3	10	10,1	10,5

$$\text{Tulos: } \underline{\underline{q_p \approx 10,0 \frac{m}{a^2}}}$$

Tehtävä 6.3:

Oheisen isotrooppisen suorakaidelaatan keskellä on aukko ja sen täysplastinen momentti on m . Määritä kuinka suuren tasaisen kuorman q laatta kestää.

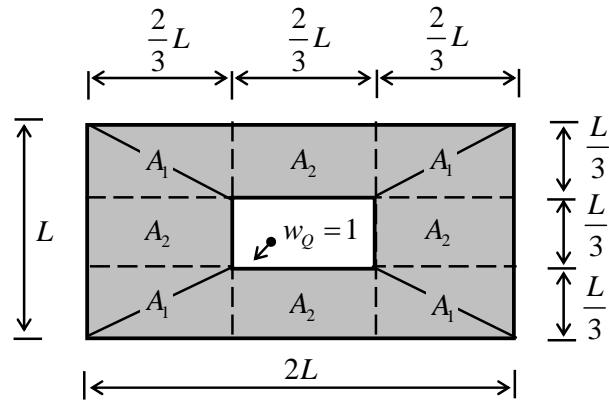

Laatan osien rotaatiot:

$$\omega_1 = \omega_3 = \frac{1}{L/3} = \frac{3}{L}, \quad \omega_2 = \omega_4 = \frac{1}{2L/3} = \frac{3}{2L}$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$\begin{aligned} -W_{\text{int}} &= m \cdot \frac{4}{3} L \cdot \omega_1 + m \cdot \left(L + \frac{2}{3} L\right) \cdot \omega_2 + m \cdot \frac{4}{3} L \cdot \omega_3 + m \cdot \left(L + \frac{2}{3} L\right) \cdot \omega_4 \\ &= m \left[\frac{4}{3} L \cdot \frac{3}{L} + \left(L + \frac{2}{3} L\right) \cdot \frac{3}{2L} + \frac{4}{3} L \cdot \frac{3}{L} + \left(L + \frac{2}{3} L\right) \cdot \frac{3}{2L} \right] = m \left(4 + \frac{5}{2} + 4 + \frac{5}{2}\right) = \underline{13m} \end{aligned}$$

Painumanotkon tilavuus:

$$\begin{aligned}
 V &= 4V_1 + 4V_2 = 4 \cdot \frac{1}{3} \cdot A_1 \cdot 1 + 4 \cdot \frac{1}{2} \cdot A_2 \cdot 1 = 4 \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{2}{3} L \cdot \frac{1}{3} L \cdot 1 + 4 \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{2}{3} L \cdot \frac{1}{3} L \cdot 1 = \frac{8}{27} L^2 + \frac{4}{9} L^2 \\
 &= \frac{20}{27} L^2
 \end{aligned}$$

Ulkonen virtuaalinen työ:

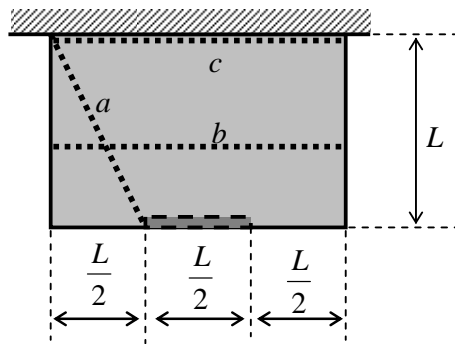
$$W_{\text{ext}} = qV = \frac{20}{27} qL^2$$

Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \frac{20}{27} qL^2 = 13m \Rightarrow q_p = \frac{351}{20} \frac{m}{L^2} = \underline{\underline{17,55 \frac{m}{L^2}}}$$

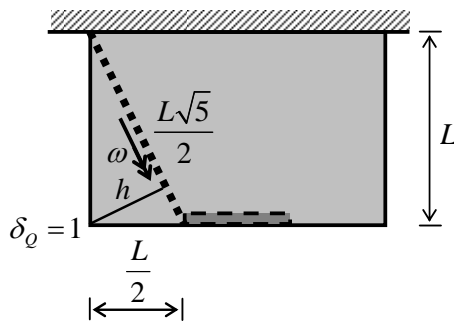
Tehtävä 6.4:

Määritä myötöviivateoriaa käyttäen oheisen yhdeltä sivultaan jäykästi kiinnitetyn ja muilta sivuiltaan vapaan, isotrooppisen suorakaidelaatan tasan jakautuneen kuorman q raja-arvo, kun laatta tukeutuu lisäksi vapaasti seinään kuvassa esitetyllä tavalla. Tukilinja seinään otaksutaan viivamaiseksi. Laatan täysplastinen momentti on m . Tutki erikseen vinoa myötöviivaa a sekä vaakasuoria myötöviivoja b ja c vastaavat mekanismit.

Ratkaisu:

(a) Myötöviiva a :

$$\frac{h}{L} = \frac{L/2}{L\sqrt{5}/2} \Rightarrow h = \frac{L}{\sqrt{5}}$$

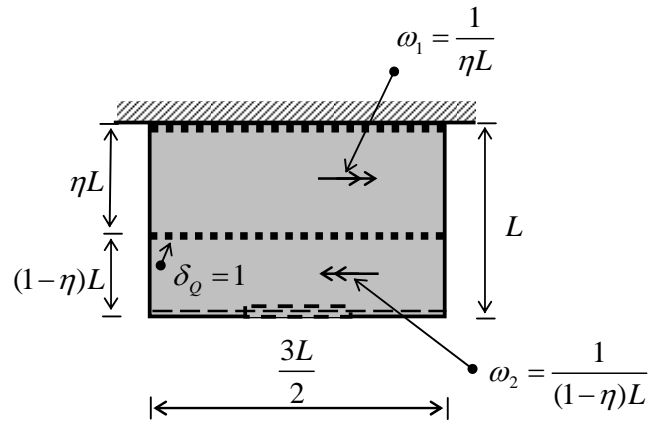
$$\omega = \frac{1}{h} = \frac{\sqrt{5}}{L}$$

$$-W_{\text{int}} = m \cdot \frac{L\sqrt{5}}{2} \cdot \omega = m \frac{L\sqrt{5}}{2} \cdot \frac{\sqrt{5}}{L} = \frac{5}{2}m$$

$$W_{\text{ext}} = qV = q \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{L}{2} \cdot L = \frac{qL^2}{12}$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \frac{qL^2}{12} = \frac{5}{2}m \Rightarrow \underline{q^{(a)} = 30 \frac{m}{L^2}}$$

(b) Myötöviivat b ja c:

$$-W_{\text{int}} = 2 \cdot m \cdot \frac{3L}{2} \cdot \omega_1 + m \frac{3L}{2} \cdot \omega_2 = m \frac{3L}{2} \cdot \left[\frac{2}{\eta L} + \frac{1}{(1-\eta)L} \right] = \frac{3(2-\eta)m}{2\eta(1-\eta)}$$

$$W_{\text{ext}} = qV = q \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{3L}{2} \cdot L = \frac{3}{4} qL^2$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \frac{3}{4} qL^2 = \frac{3(2-\eta)m}{2(\eta-\eta^2)} \Rightarrow q = \frac{4-2\eta}{\eta-\eta^2} \frac{m}{L^2}$$

q :n minimointi:

$$\frac{dq}{d\eta} = \frac{d}{d\eta} \left[\frac{4-2\eta}{\eta-\eta^2} \frac{m}{L^2} \right] = \frac{-2(\eta-\eta^2) - (1-2\eta)(4-2\eta)}{(\eta-\eta^2)^2} \frac{m}{L^2} = \frac{-4+8\eta-2\eta^2}{(\eta-\eta^2)^2} \frac{m}{L^2} = 0$$

$$\Rightarrow \eta^2 - 4\eta + 2 = 0 \Rightarrow \eta = 2 \pm \sqrt{2^2 - 2} = 2 \pm \sqrt{2} \Rightarrow \eta = 2 - \sqrt{2} \approx 0,586$$

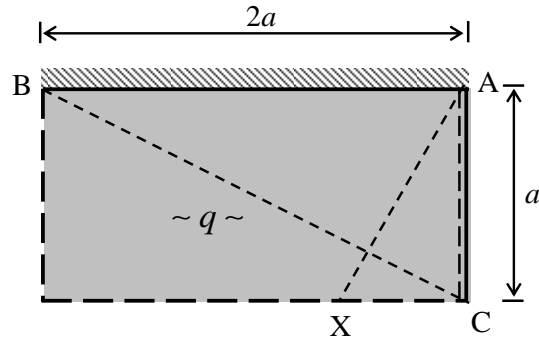
q :n minimoarvo:

$$q^{(b)} = \frac{4-2 \cdot (2-\sqrt{2})}{2-\sqrt{2} - (2-\sqrt{2})^2} \frac{m}{L^2} = \frac{2\sqrt{2}}{3\sqrt{2}-4} \frac{m}{L^2} \approx 11,65 \frac{m}{L^2}$$

Nähdään siis, että $q = \min\{q^{(a)}, q^{(b)}\} = \underline{\underline{11,65 \frac{m}{L^2}}}$

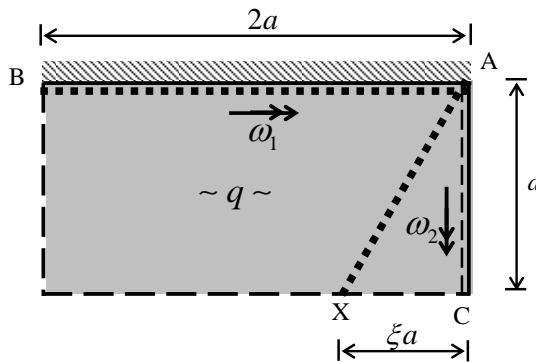
Tehtävä 6.5:

Oheisen suorakaidelaatan yksi reuna on jäykästi kiinnitetty, yksi reuna on vapaasti tuettu ja kaksi reunaa ovat vapaita. Laattaa kuormittaa tasainen kuorma q ja sen täysplastinen momentti on m . Määritä laatan rajakuorma q_p käyttäen (a) mekanismia, jonka yksi myötöviiva yhtyy janaan AX, ja (b) mekanismia, jonka myötöviiva yhtyy janaan BC. Ohje: Kohdan (a) ratkaisuksi riittää kokeilemalla saatu rajakuorman likiarvo.

Ratkaisu:

(a)

Laatan osien virtuaaliset rotaatiot:

$$\omega_1 = \frac{1}{a}, \quad \omega_2 = \frac{1}{\xi a}$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = q \cdot V_q = q \cdot \left[\frac{1}{3} \xi a \cdot a + \frac{1}{2} (2a - \xi a) \cdot a \right] = qa^2 \left(1 - \frac{1}{6} \xi \right)$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$-W_{\text{int}} = m \cdot (2a + \xi a) \cdot \omega_1 + m \cdot a \cdot \omega_2 = m(2a + \xi a) \frac{1}{a} + ma \frac{1}{\xi a} = \left(2 + \xi + \frac{1}{\xi} \right) m$$

Virtuaalisen työn periaate:

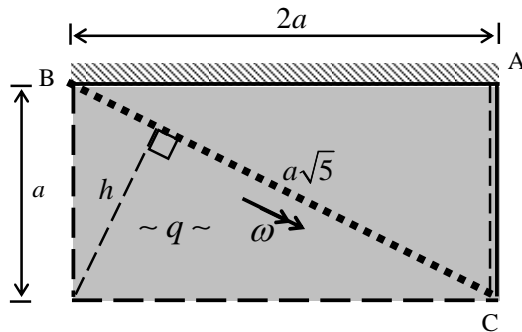
$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow qa^2 \left(1 - \frac{1}{6} \xi \right) = \left(2 + \xi + \frac{1}{\xi} \right) m \Rightarrow q = \frac{2 + \xi + \frac{1}{\xi}}{1 - \frac{1}{6} \xi} \frac{m}{a^2}$$

Minimointi:

ξ	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,75
q	4,91	4,74	4,67	4,67	4,72	4,67

$$\Rightarrow \underline{q^{(a)} = 4,67 \frac{m}{a^2}}$$

(b)

Yhdenmuotoisista kolmioista saadaan:

$$\frac{h}{a} = \frac{2a}{a\sqrt{5}} \Rightarrow h = \frac{2a}{\sqrt{5}}$$

Laatan osan virtuaalinen rotaatio:

$$\omega = \frac{1}{h} = \frac{\sqrt{5}}{2a}$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = q \cdot V_q = q \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2} \cdot 2a \cdot a = \frac{1}{3} qa^2$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$-W_{\text{int}} = m \cdot a\sqrt{5} \cdot \omega = m \cdot a\sqrt{5} \cdot \frac{\sqrt{5}}{2a} = \frac{5}{2} m$$

Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow \frac{1}{3} qa^2 = \frac{5}{2} m \Rightarrow \underline{q^{(b)} = 7,5 \frac{m}{a^2}}$$

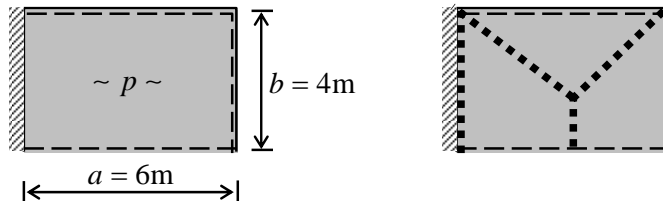
Rajakuorma:

$$q_p = \min\{q^{(a)}, q^{(b)}\} = \underline{\underline{4,67 \frac{m}{a^2}}}$$

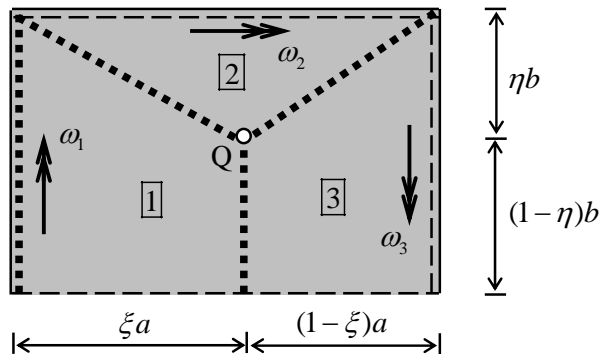
Tehtävä 6.6:

Oheisen isotrooppisen suorakaidelaatan kaksi sivua on vapaasti tuettuja, yksi on jäykästi kiinnitetty ja yksi on vapaa. Laattaa kuormittaa tasainen kuorma p ja sen täysplastinen momentti on $m = 4 \text{ kN}$. Määritä plastinen rajakuorma p_p käyttäen oheista myötö-kuviota.

Ohje: Voit määrittää mekanismin muodon kuvaavat parametrit ja rajakuorman likimääräisesti kokeilemalla.

Ratkaisu:

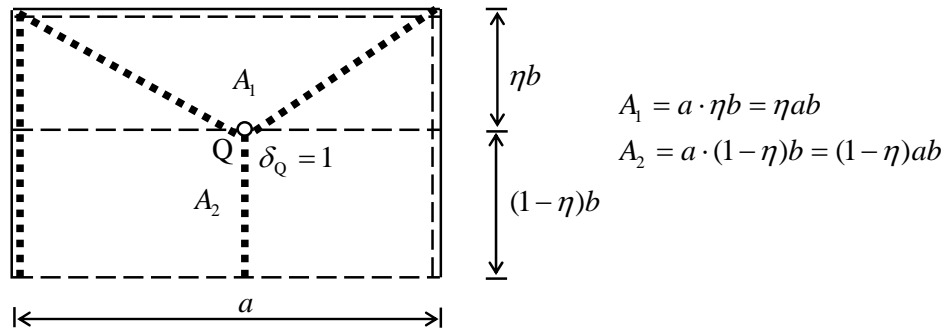

Laatan osien rotaatiot:

$$\omega_1 = \frac{1}{\xi a}, \quad \omega_2 = \frac{1}{\eta b}, \quad \omega_3 = \frac{1}{(1-\xi)a}$$

Sisäisten voimien virtuaalinen työ:

$$W_{\text{int}} = -(2b m \omega_1 + a m \omega_2 + b m \omega_3) = -m \left[\frac{2b}{\xi a} + \frac{a}{\eta b} + \frac{b}{(1-\xi)a} \right] = -4 \left[\frac{4}{3\xi} + \frac{3}{2\eta} + \frac{2}{3(1-\xi)} \right] \text{ kN}$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = \left(\frac{1}{3} A_1 \cdot 1 + \frac{1}{2} A_2 \cdot 1\right) p = \left[\frac{1}{3} \eta ab + \frac{1}{2} (1-\eta) ab\right] p = 4(3-\eta) \text{m}^2 \cdot p$$

Virtuaalisen työn yhtälö:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow p = \frac{\frac{4}{3\xi} + \frac{3}{2\eta} + \frac{2}{3(1-\xi)}}{3-\eta} \frac{\text{kN}}{\text{m}^2}$$

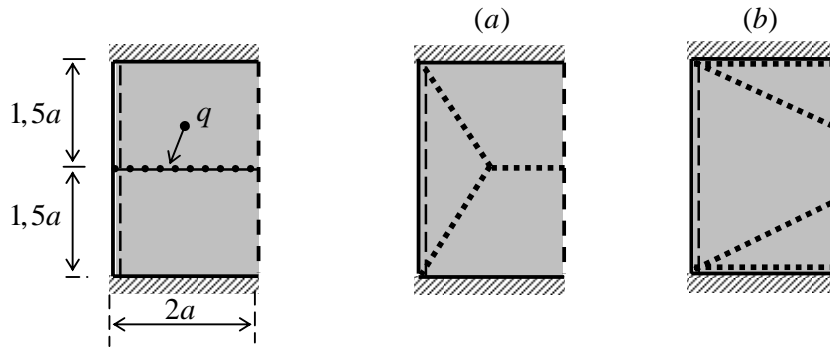
Etsitään minimi laskemalla p :n arvoja [kN/m^2]:

$\downarrow \eta \quad \xi \rightarrow$	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9
0,4	3,15	2,98	2,89	2,86	2,87	2,91
0,5	2,98	2,80	2,71	2,67	2,67	2,70
0,6	2,93	2,76	2,66	2,62	2,62	2,65
0,7	3,02	2,85	2,76	2,73	2,73	2,76

Päätellään taulukon perusteella: $p_p \approx \underline{\underline{2,62 \frac{\text{kN}}{\text{m}^2}}}$.

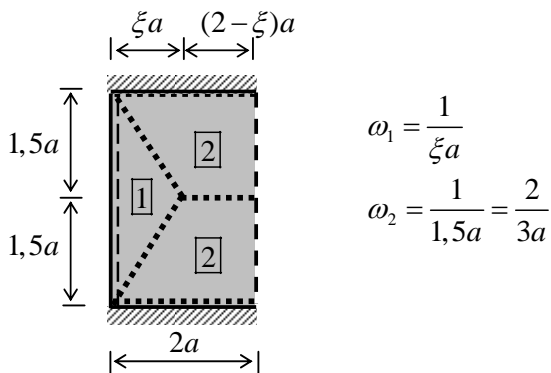
Tehtävä 6.7:

Oheisen isotrooppisen laatan ylä- ja alareuna ovat jäykästi kiinnitetyt, vasen reuna on vapaasti tuettu ja oikea reuna on vapaa. Laattaa kuormittaa sen symmetria-akselilla vaikuttava tasan jakautunut viivakuorma q . Kuinka suuren viivakuorman q laatta kestä, kun laatta on isotrooppinen ja sen täysplastinen momentti on m . Tutki mekanismit (a) ja (b). Ohje: Rajakuorman minimoinnin voi suorittaa kokeilemalla.

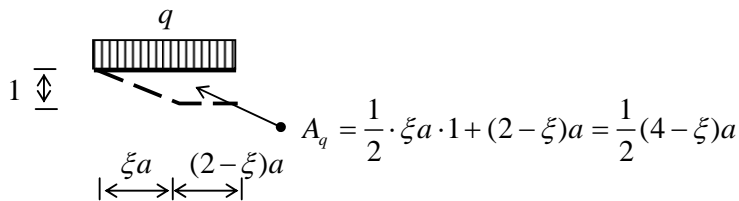

Ratkaisu:

Mekanismi (a):

$$-W_{\text{int}} = 3a \cdot m \cdot \omega_1 + 2 \cdot 4a \cdot m \cdot \omega_2 = 3am \cdot \frac{1}{\xi a} + 8am \cdot \frac{2}{3a} = \left(\frac{3}{\xi} + \frac{16}{3}\right)m$$

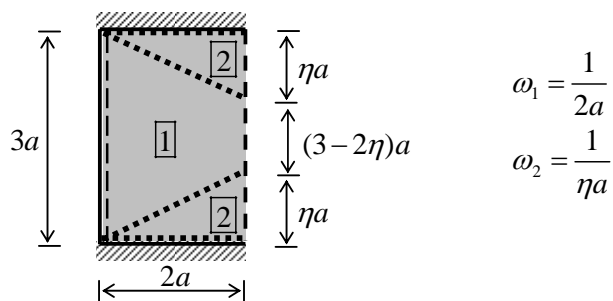
$$W_{\text{ext}} = qA_q = \frac{1}{2}(4-\xi)aq$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow q = \frac{2}{4-\xi} \left(\frac{3}{\xi} + \frac{16}{3}\right) \frac{m}{a}$$

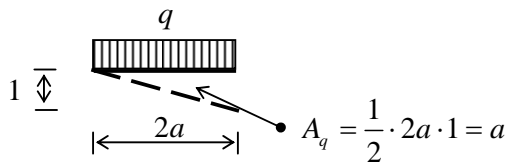
ξ	qa/m
0	∞
0,5	6,476
1	5,555
1,5	5,867
2	6,833
0,9	5,591
1,1	5,559
1,05	5,552

$$\Rightarrow q_{\min}^{(a)} = 5,552 \frac{m}{a}$$

Mekanismi (b):

$$-W_{\text{int}} = 2 \cdot \eta a \cdot m \cdot \omega_1 + 2 \cdot 4a \cdot m \cdot \omega_2 = 2\eta am \cdot \frac{1}{2a} + 8am \cdot \frac{1}{\eta a} = \left(\eta + \frac{8}{\eta}\right)m$$

$$W_{\text{ext}} = qA_q = qa$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow q = \left(\eta + \frac{8}{\eta}\right) \frac{m}{a}$$

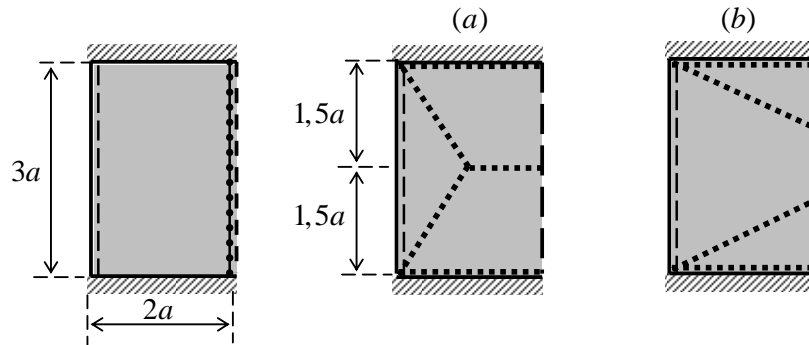
η	qa/m
0	∞
0,5	16,5
1	9
1,5	6,833

$$\Rightarrow q_{\min}^{(b)} = 6,833 \frac{m}{a}$$

$$q_p = \min\{q_{\min}^{(a)}, q_{\min}^{(b)}\} = \underline{\underline{5,552 \frac{m}{a}}}$$

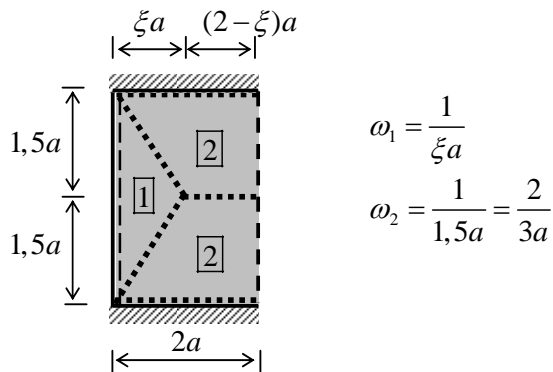
Tehtävä 6.8:

Oheisen isotrooppisen laatan ylä- ja alareuna ovat jäykästi kiinnitetyt, vasen reuna on vapaasti tuettu ja oikea reuna on vapaa. Laattaa kuormittaa vapaalla reunalla vaikuttava tasan jakautunut viivakuorma q . Kuinka suuren viivakuorman q laatta kestää, kun laatta on isotrooppinen ja sen täysplastinen momentti on m . Tutki mekanismit (a) ja (b).

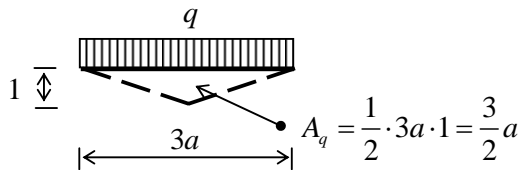

Ratkaisu:

Mekanismi (a):

$$-W_{\text{int}} = 3a \cdot m \cdot \omega_1 + 2 \cdot 4a \cdot m \cdot \omega_2 = 3am \cdot \frac{1}{\xi a} + 8am \cdot \frac{2}{3a} = \left(\frac{3}{\xi} + \frac{16}{3}\right)m$$

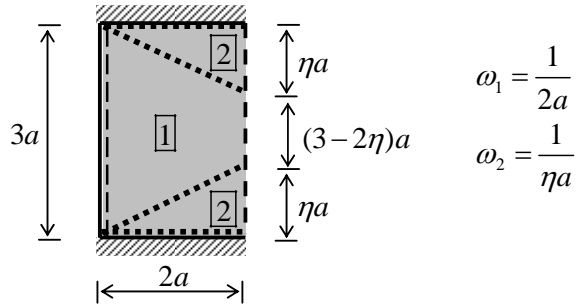
$$W_{\text{ext}} = qA_q = q \cdot \frac{3}{2}a = \frac{3}{2}qa$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow q = \frac{\left(\frac{2}{\xi} + \frac{32}{9}\right)m}{a}$$

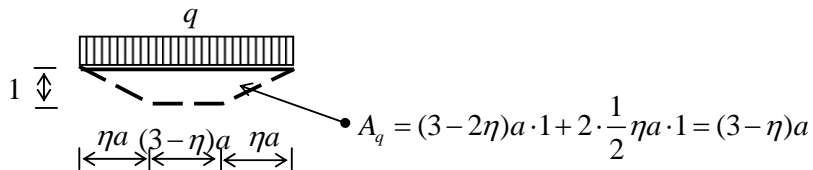
ξ	qa/m
0	∞
0,5	7,556
1	5,555
1,5	4,889
2	4,555

$$\Rightarrow q_{\min}^{(a)} = 4,555 \frac{m}{a}$$

Mekanismi (b):

$$-W_{\text{int}} = 2 \cdot \eta a \cdot m \cdot \omega_1 + 2 \cdot 4a \cdot m \cdot \omega_2 = 2\eta am \cdot \frac{1}{2a} + 8am \cdot \frac{1}{\eta a} = \left(\eta + \frac{8}{\eta}\right)m$$

$$W_{\text{ext}} = qA_q = q \cdot (3-\eta)a = (3-\eta)qa$$

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow q = \frac{\eta^2 + 8}{\eta(3-\eta)} \frac{m}{a}$$

η	qa/m
0	∞
0,5	6,6
1	4,5
1,5	4,555
1,1	4,406
1,2	4,370
1,3	4,385
1,15	4,381
1,25	4,371
1,21	4,369
1,22	4,369
1,23	4,370

$$\Rightarrow q_{\min}^{(b)} = 4,369 \frac{m}{a}$$

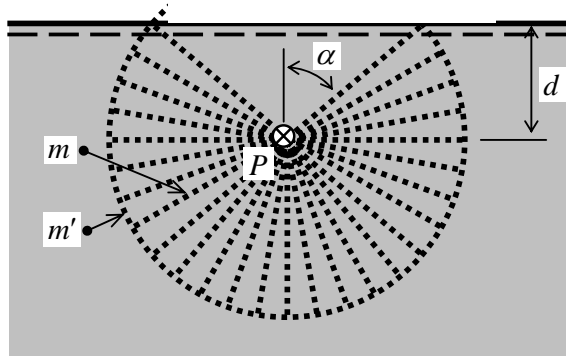
$$q_p = \min\{q_{\min}^{(a)}, q_{\min}^{(b)}\} = \underline{\underline{4,369 \frac{m}{a}}}$$

Tehtävä 6.9:

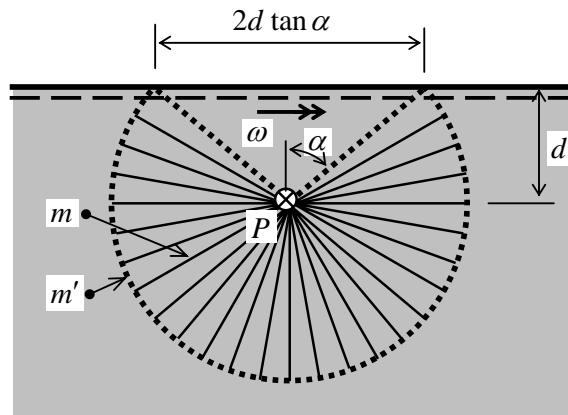
Laatan vapaasti tuetun reunan läheisyydessä, etäisyydellä d vaikuttaa pistekuorma P . Osoita, että suurin kuorman arvo, jonka laatta kestää on

$$P_p = 2(\pi - \arctan \sqrt{\frac{m'}{m}})(m + m') + 2\sqrt{mm'}$$

missä m ja m' ovat positiivisiin ja negatiivisiin myötöviivoihin liittyvät täysplastisen momentin arvot. Käytä kuvan mukaista sortumismekanismia, joka muodostuu viuhkasta ja kolmiosta ja johon liittyy minimoimalla määräytyvä parametri α . Ohje: Tarvitset tangentin derivointikaavaa $d(\tan x)/dx = 1 + \tan^2 x$, joka on saattanut unohtua.

Ratkaisu:

$$\omega = \frac{1}{d}$$

Sisäinen virtuaalinen työ:

$$-W_{\text{int}} = (2\pi - 2\alpha)(m + m') + 2d \tan \alpha \cdot m \cdot \overset{1/d}{\omega} = 2(\pi - \alpha)(m + m') + 2m \tan \alpha$$

Ulkoinen virtuaalinen työ:

$$W_{\text{ext}} = P \cdot 1$$

Virtuaalisen työn periaate:

$$W_{\text{ext}} = -W_{\text{int}} \Rightarrow$$

$$P = 2(\pi - \alpha)(m + m') + 2m \tan \alpha.$$

Minimoimalla α :n suhteen saadaan

$$\frac{dP}{d\alpha} = -2(m + m') + 2m(1 + \tan^2 \alpha) = 0$$

\Rightarrow

$$1 + \tan^2 \alpha = 1 + \frac{m'}{m} \Rightarrow \tan \alpha = \sqrt{\frac{m'}{m}}.$$

Nyt saadaan

$$\underline{\underline{P = 2(\pi - \arctan \sqrt{\frac{m'}{m}})(m + m') + 2\sqrt{mm'}.$$